

Agnieszka Borowska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

POLITYKA ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH W POLSCE NA PRZYKŁADZIE INICJATYWY LEADER¹

1. Wstęp

Polityka rozwoju obszarów wiejskich, zwłaszcza w kontekście jej zrównoważonego funkcjonowania, jest tematem dyskusji i punktem odniesienia w formułowaniu różnorodnych, wieloaspektowych i wielopłaszczyznowych planów działania na najbliższe lata w krajach Unii Europejskiej. Niewątpliwie upatruje się w niej dynamicznych zmian tych obszarów, wdrażając i angażując partnerstwa organizacji publicznych i prywatnych oraz społeczeństwa obywatelskiego. Polityka w tym zakresie stanowi istotny wkład w budowanie spójności gospodarczej, środowiskowej, krajo-brazowej, kulturowej i społecznej terenów wiejskich, a poprzez systemy programowania, finansowania i kontroli wpływa na dywersyfikację zasobów zarówno wewnątrz sektora rolnictwa, jak i poza nim.

Jednym z nowatorskich rozwiązań, pewnego rodzaju eksperymentem społeczno-ekonomicznym na początku lat 90. XX w. był zaproponowany przez Komisję Europejską program Leader – nazwa pochodzi od Liaison Entre Actions de Développement de L’Economie Rurale, tłumaczonych jako „powiązania pomiędzy działaniami na rzecz rozwoju gospodarczego obszarów wiejskich”. Celami tej inicjatywy były: dążenie do zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, poprawa ich konkurencyjności poprzez wykorzystanie potencjału, utrzymanie stabilnego zatrudnienia, zapewnienie odpowiedniej jakości życia jego mieszkańcom. Inicjatywa ta ukazała w swoich kolejnych edycjach (w latach 1991-1993 Leader I, w okresie 1994-1999 Leader II, a w latach 2000-2006 Leader +), że zbudowano skuteczny mechanizm rozwoju i umacniania więzi lokalnych partnerów publicznych, prywatnych i społecznych do wspólnego działania i odpowiedzialności za własny los, zwłaszcza przez wzmacnianie samorządności, oddolnej inicjatywy i przedsiębiorczości jako atutów decentralizacji, integracji i partnerstwa. Zaproponowanie nowych dla obszarów

¹ Praca naukowa zrealizowana w ramach projektu badawczego MNiSW, grant własny Nr NN 112 057234 ze środków na naukę w latach 2008-2009.

wiejskich rozwiązań, np. w oparciu o *know-how*, lokalne produkty, zasoby naturalne i kulturowe itp., wymiana doświadczeń, informacji, wiedzy poprzez tworzenie sieci powiązań oraz wspieranie działań odtwarzających i/lub budujących dziedzictwo wsi ukazały jego efektywność. Ponadto przyczyniły się do pobudzania aktywności lokalnych społeczności oraz ich zaangażowania w poszukiwanie nie wykorzystanego potencjału do wspólnego opracowania i wdrażania strategii rozwoju lokalnego. Kolejną odsłoną Leader jest ta przygotowana na lata 2007-2013 jako jedna z priorytetowych osi – 4, „Programu rozwoju obszarów wiejskich” w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), a nie, jak dotychczas, osobną inicjatywą realizowaną i finansowaną z oddzielnych źródeł UE.

2. Cel pracy, materiał źródłowy i metody badawcze

Celem artykułu jest przedstawienie roli i znaczenia inicjatywy Leader oraz lokalnych grup działania w Polsce z uwzględnieniem ich aktywności w obszarze rozwoju obszarów wiejskich. Podjęto próbę przedstawienia założeń podejścia Leader określonych przez Komisję Europejską na lata 2007-2013 na tle inicjatywy Leader realizowanej w latach 1991-2006. Ukazano uwarunkowania, doświadczenia i utrudnienia, a także problemy wynikające z realizacji przyjętych działań w zakresie Leader, zwłaszcza w kontekście polityki ekonomicznej. W opracowaniu wykorzystano podstawową literaturę w zakresie obranego do analizy przedmiotu badań, materiał stanowiły ponadto: (SPO) „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, 2004-2006”, „Krajowy plan strategiczny rozwoju obszarów wiejskich na lata 2007-2013”, „Program rozwoju obszarów wiejskich na lata 2007-2013”, materiały Komisji Europejskiej, FAPA, raporty, biuletyny i czasopisma związane z problematyką Leader oraz informacje dostępne na stronach internetowych. W opracowaniu wykorzystano metodę opisową i porównawczą.

3. Doświadczenia Polski z pilotażowym programem Leader +

Wraz ze wstąpieniem 1 maja 2004 r. do Unii Europejskiej Polska zaczęła korzystać z możliwości, jakie stwarzały Wspólna Polityka Rolna (WPR) oraz Polityka Regionalna (Spójności). Głównym źródłem finansowania rolnictwa i obszarów wiejskich w latach 2000-2006 był Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR), obejmujący Sekcję Orientacji oraz Sekcję Gwarancji. Z pierwszej z nich – Sekcji Orientacji – pochodziły środki na Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i modernizacja sektora rolno-żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”, z drugiej zaś – Sekcji Gwarancji – „Plan rozwoju obszarów wiejskich na lata 2004-2006”, organizacje wspólnego rynku rolnego oraz płatności bezpośrednio. W analizowanym okresie w ramach SPO „Rolnictwo”, realizowany był pilotażowy program Leader+ (PPL+) jako działanie 2.7. Dzięki temu działaniu podjęto wysiłki mające na celu wdrażane idei i inicjatywy wspólnotowej Leader+ w

dwóch schematach. Celem schematu I było utworzenie Lokalnych Grup Działania (LGD) i opracowanie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW), a w ramach schematu II to lokalne grupy działania wdrażały strategie opracowane w ramach schematu I lub opracowane bez wsparcia ze środków SPO „Rolnictwo”. Skupiono wówczas uwagę na co najmniej jednym z następujących zagadnień, czyli na zastosowaniu nowych informacji *know-how* i nowych technologii w celu podniesienia konkurencyjności produktów i usług terenów wiejskich; na poprawie jakości życia na obszarach wiejskich; podnoszeniu wartości lokalnych produktów choćby przez ułatwianie małym podmiotom produkcyjnym dostępu do rynków dzięki wspólnym działaniom oraz wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych, w tym potencjału obszarów należących do sieci Natura 2000.

4. Polityka Rozwoju Obszarów Wiejskich w latach 2007-2013 w kontekście Leader

1 stycznia 2007 r. rozpoczęła się nowa perspektywa budżetowa Unii Europejskiej, a zarazem nowy okres programowania. W miejsce FEOGA utworzono dwa fundusze rolne. Pierwszy, Europejski Fundusz Gwarancji Rolnych (EFGR), finansuje płatności bezpośrednie oraz organizację wspólnych rynków rolnych – tzw. I filar WPR. Drugi, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), jest głównym źródłem wspierania rozwoju obszarów wiejskich – tzw. II filar WPR.

W Polsce, w ramach EFRROW realizowany jest „Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013”, który oprócz wielu nowych działań obejmuje także te realizowane wcześniej przez PROW 2004-2006 i SPO „Rolnictwo”. Ponadto dotychczasowa inicjatywa Leader+, wymagająca odrębnych dokumentów programowych, została włączona do programów rozwoju obszarów wiejskich. Nastąpiło także oddzielenie polityki rozwoju obszarów wiejskich od polityki spójności. Instrumenty PROW 2007-2013 zostały podzielone na osie priorytetowe, ich realizacja zaś ma prowadzić do osiągnięcia celów ukierunkowanych na trzy zasadnicze problemy i wyzwania stojące przed obszarami wiejskimi. Należą do nich zwłaszcza te o charakterze ekonomicznym, środowiskowym i społecznym, ułatwiające zniwelowanie lub rozwiązanie kwestii dotyczących m.in.: poziomu i dywersyfikacji dochodów rolników, starzenia się ludności wiejskiej, dużej zależności od pierwszego sektora gospodarki; wyższego poziomu bezrobocia na obszarach wiejskich, wykluczenia społecznego, niewielkiej dywersyfikacji rynku pracy, niskiej gęstości zaludnienia, gorszego dostępu do podstawowych usług oraz prośrodowiskowa rola rolnictwa i leśnictwa. Poza trzema priorytetowymi osiami, tzn. wsparciem konkurencyjności sektora rolnego i leśnego, zrównoważonym gospodarowaniem zasobami gruntów rolnych i leśnych oraz dywersyfikacją ekonomiczną i podniesieniem jakości życia na obszarach wiejskich, dodatkowo wyodrębniono tzw. podejście Leader w celu wzmocnienia inicjatywy oddolnej, wymiany najlepszych praktyk i aktywizacji społeczności wiej-

skiej we wdrażaniu lokalnej strategii rozwoju, projektów współpracy oraz funkcjonowaniu lokalnych grup działania (LGD). Zwłaszcza ten ostatni element jest kluczowy w bardzo dużym zakresie zadań przewidzianych zarówno w osi 4 Leader, jak i w osi 3 – jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, w kierunku działalności nierolniczej, tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw, inicjowania podstawowych usług dla gospodarki i ludności wiejskiej, a także odnowa i rozwój wsi.

5. Budowanie potencjału społecznego na obszarach wiejskich na przykładzie inicjatywy Leader w Polsce

Działania podejmowane w Polsce po wstąpieniu do UE w ramach inicjatywy Leader przyjęły charakter Pilotażowego Programu Leader + (PPL+). Jego ważnej roli upatrywano w zainicjowaniu działań wśród społeczności wiejskiej opartych na partnerstwie publiczno-prywatnym i społecznym tworzonym oddolnie w realiach osadzonych w regionie, zintegrowanych do rozwiązywania problemów i priorytetowych zadań mieszkańców wsi. PPL+ miał przygotować społeczność obszarów wiejskich do efektywnego w przyszłości, zwłaszcza w nowym okresie programowania, tj. w latach 2007-2013, wykorzystania potencjału oraz nabycia niezbędnych doświadczeń do realizacji lokalnych strategii rozwoju, a także wdrażania opracowanych wcześniej strategii, poprzez realizację projektów o charakterze wielosektorowym. Według przyjętych założeń pierwszy schemat pozwalał na wydatkowanie w PPL+ kwoty ok. 5,6 mln euro, na realizację schematu II zaś przeznaczona była suma 13,175 mln euro.

Uzyskane doświadczenia w realizacji PPL+ pokazały w naszym kraju mechanizm funkcjonowania i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego „małych ojczyzn”, budowania i wzmacniania samorządności, nawiązywania wzajemnych relacji i kontaktów, tworzenia oddolnego struktur lokalnych mieszkańców umożliwiających współpracę, dialog kultur, obyczajów, tradycji, religii, pokoleń w celu realizacji projektów poprawiających jakość ich życia na obszarach wiejskich, wykorzystujących dotychczas nie odkryte, drzemiące lub zapomniane zasoby przyrodnicze, krajobrazowe, kapitału ludzkiego, środowiskowe, ekonomiczne itp.

W ramach PPL+ utworzono lokalne grupy działania w postaci stowarzyszeń, fundacji i związków. W całym kraju działały one na terytorium zamieszkanym przez 5-100 tys. mieszkańców. Zrealizowano liczne projekty i strategie służące rozwojowi obszarów wiejskich. Wśród nich znalazły się m.in. te, które przyczyniały się do promocji i rozwoju turystyki, w tym agroturystyki, wykorzystywały potencjał obszaru w aspekcie historycznym, przyrodniczym oraz kulturalnym, ukazywały i wzmacniały pozycję produktów lokalnych, wyrobów rękodzieła artystycznego, ludowego, aktywizowały mieszkańców do udziału w warsztatach, szkoleniach chroniących zawody od zapomnienia, kreujących rozwój drobnej przedsiębiorczości (tab. 1).

Tabela 1. Wybrane aspekty funkcjonowania LGD i realizacji LSR

Uwarunkowania			
społeczne	ekonomiczne	środowiskowe	prawno-administracyjne
<ul style="list-style-type: none"> • partnerstwo i oddolna inicjatywa • współpraca wspólnot • rewitalizacja więzi społecznych • integracja wielopokoleniowego środowiska lokalnego • platforma wymiany poglądów, doświadczeń, potrzeb • „mała ojczyzna” • powrót do korzeni • wzmacnianie i ożywianie tożsamości kulturowej • kultywowanie dziedzictwa historycznego, przyrodniczego, kulturowego • animacja działań edukacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • dodatkowe źródło dochodów • mała przedsiębiorczość • dywersyfikacja działalności • nowe miejsca pracy na wsi • poszukiwanie nisz rynkowych • wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań • rozwój gospodarczy • wytwarzanie produktów rękodzieła ludowego • oferta specjalów tradycyjnej kuchni regionalnej 	<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystanie lokalnych zasobów • dbałość o środowisko • zachowanie wiejskich walorów krajobrazowych 	<ul style="list-style-type: none"> • fundacje, stowarzyszenia, związki • formuła działalności • samodzielne zarządzanie na poziomie lokalnym • definiowanie strategii rozwoju obszarów wiejskich • dialog trójsektorowy • wiarygodne narzędzie zmian na wsi • trudności w finansowaniu LGD • wysokość i formy wsparcia

Źródło: opracowanie własne.

Do ciekawych przykładów można zaliczyć: podjęcie inicjatyw promujących gospodarstwa i obszary atrakcyjne turystycznie z uwzględnieniem wytyczania szlaków rowerowych, pieszych, jazdy konnej, kolejki wąskotorowej, przyrodniczych itp., organizowanie festynów, targów, jarmarków, dni produktu tradycyjnego, rękodzieła i in. Ważne okazały się liczne kursy, spotkania edukacyjne i integracyjne mające za zadanie stymulowanie lokalnych inicjatyw przez mikro i małe firmy oraz rewitalizację więzi międzypokoleniowych (łączyących seniorów, młodzież i dzieci), oferując np. przeglądy zespołów ludowych, chórów, cykli spotkań, prelekcji. Różnorodne konkursy oraz zabawy kulinarne ukazały bogactwo i różnorodność dziedzictwa smakowitych, regionalnych i lokalnych dań oraz potraw. Innym ciekawym przykładem inicjatyw lokalnych było powstanie sklepików promujących twórców ludowych specjalizujących się w rzeźbie, malarstwie, hafciarstwie serwet, obrusów, wyszywanej, koronczarstwie, witrażach, bukiewiczarstwie, snycerstwie, garncarstwie, kowalstwie, wikliniarstwie, ozdobach z papieru itp. Organizując imprezy plenerowe, przedstawiano kulturę regionu, wykorzystując w tym celu widowiska obrzędowe, np.: oczepiny, przygotowania do wigilii, kisenie kapusty czy ogórków, kultywując w ten sposób tradycję dziadków, a także pokazując w trakcie imprez gwarę, taniec,

śpiew, stroje ludowe, potrawy, przedmioty rękodzieła i rzemiosła itp. W krajobraz polskiej wsi wpisane były zawody, które w trakcie różnorodnych spotkań starano się uchronić od zapomnienia, ukazując młodszemu pokoleniu np. flisactwo, rymarstwo, szkutnictwo, zawody kaflarza, młynarza itp. Ponadto odtwarzano pradawne gry sportowe, walki rycerskie oraz rycerski ryszturnek. Dzięki programowi PPL+ odkryto interesujące i bogate w zasoby historyczne miejsca, np. schrony, stare grobowce, pomniki, przydrożne krzyże. Podjęto działania dokumentujące je w celu ochrony przetrwałych do dziś obiektów architektonicznych – spichlerza, kuźni, oficyny, karczmy i in. W licznych publikacjach ukazano turystyczne atrakcje, w tym sakralne i świeckie, muzea, skanseny, ekspozycje, galerie ludowe, a także dotychczas niedostępne dla większego grona turystów ciekawe miejsca i obiekty przyrodnicze, wyznaczono szlaki wędrówek ptaków, objęto szczególną opieką zapomniane kapliczki, miejsca pamięci, ruiny, uroczyska itd. LGD podjęły przedsięwzięcia związane z wydawaniem: map, folderów, przewodników, książek kulinarnych, bezpłatnego biuletynu informacyjnego. Aktywizowano lokalną ludność poprzez warsztaty terapii zajęciowej, obejmujące malowanie mis, wikliniarstwo, florystykę, tkanie gobelinów, malowanie na szkle itp. Sukcesem działalności LGD było także zidentyfikowanie produktów, które wpisano na „Listę produktów tradycyjnych”. Poprzez zabawę i rozrywkę promowano produkt turystyczny, znak lub markę lokalną, ukazując m.in.: potencjał ludzki do wykorzystania oraz kierunki budowania pozytywnego wizerunku własnych miejscowości. Pikniki rodzinne czy ogniska też były dobrym sposobem na bliższe kontakty międzysąsiedzkie, ukazujące bądź niwelujące wcześniejsze wanie i spory, puszczające w niepamięć animozje i konfrontujące istniejące w świadomości stereotypy z rzeczywistością.

Stworzono cenną i, miejmy nadzieję, owocną w przyszłych latach platformę wymiany poglądów i stanowisk partnerów lokalnych tworzących nową formację na polskiej wsi będącą alternatywą czy opozycją do dotychczasowych, nie zawsze korzystnych układów politycznych i lokalnych. Przejawem tych nowych trendów uspołeczniających partnerów są LGD, w których są przedstawiciele zarówno lokalnych władz, jak i biznesu, a także organizacji pozarządowych oraz innych inicjatyw. Ożywienie działalności na wsi jest widoczne w tym nowym w Polsce podejściu – wielosektorowym, wieloaspektowym i wielodyscyplinarnym, łączącym interesy różnych środowisk dążących do rozwoju i kompromisu na rzecz jedności lokalnej społeczności. Można uznać, że inicjatywa Leader poprzez LGD tworzy nową jakość nawiązywania kontaktów i wielopłaszczyznowego dialogu.

Korzyści, jakie osiągnęły obszary wiejskie z inicjatywy Leader w PPL+ w latach 2004-2006 w aspekcie społecznym, ekonomicznym, edukacyjnym, ochrony środowiska, przyrodniczym i historycznym, są nie do przecenienia. Ich skalę oraz zakres działania w Polsce widać w publikacji FAPA 2008: „w LGD w II Schemacie PPL+ zaangażowano 907 wiejskich organizacji pozarządowych reprezentowanych przez 1309 członków, w pracach na rzecz tworzenia LGD brało udział około 3,5 tys. wo-

lontariuszy, prawie 500 przedsiębiorców wiejskich, a na [...] rzecz aktywowania lokalnych grup wzięło udział ponad 6,75 tys. osób w całym kraju. [...] We wszystkich pracach LGD biorących udział w Schemacie II PPL+ społecznie zaangażowanych zostało prawie 13,5 tys. osób, [...] ze szkoleń, [...] skorzystało 12,75 tys. osób². Schemat I objął „862 gminy, a Schemat II 865 gmin o powierzchni 125,5 tys. km², na obszarze, na którym mieszka około 7 mln osób³”.

6. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oś 4 Leader

Nic więc dziwnego, że rozwiązania zaproponowane w kolejnych edycjach-generacjach Leader w UE (lata 1991-2006) miały swój wpływ na kolejny okres budżetowania 2007-2013. Inicjatywa ta sprawdziła się i w PPL+ w Polsce. Coraz większą rangę przypisuje się kompleksowemu, integracyjnemu, oddolnemu, wieloaspektowemu i zrównoważonemu rozwojowi obszarów wiejskich, a na ten rodzaj horyzontalnego i długofalowego działania przeznaczone są środki w budżecie UE w latach 2007-2013 wynoszące ok. 88,2 mld euro. Co ważne, mając na uwadze program Leader, każdy kraj z byłej piętnastki miał obowiązek zagwarantować na jego realizację min. 5% budżetu PROW, natomiast nowi członkowie Wspólnoty, w tym Polska, min. 2%. Łączna kwota, którą dysponuje Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 w Polsce, wynosi ok. 17,2 mld euro, w tym na oś 4 Leader przeznaczono ok. 787 mln euro.

Celem osi czwartej – Leader jest budowanie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców oraz przyczynianie się do powstawania nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich, a także polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzacja, wskutek pośredniego włączenia lokalnych grup działania w system zarządzania danym obszarem⁴. Lokalna społeczność wiejska ma za zadanie opracować lokalną strategię rozwoju (LSR) oraz realizować wynikające z niej innowacyjne projekty dotyczące potrzeb lokalnych, a łączących zasoby ludzkie, naturalne, kulturowe, historyczne, wiedzę i umiejętności przedstawicieli sektorów – publicznego, gospodarczego i społecznego, ponadto wdrażać projekty współpracy oraz umiejętnie funkcjonować, nabywając odpowiednich umiejętności i aktywizując nie tylko jej członków. Zakłada się, że realizacja osi 4 w dłuższej perspektywie czasowej przyczyni się do osiągnięcia celów osi trzeciej, ponieważ w ramach działań dotyczących wdrażania lokalnych strategii rozwoju beneficjenci mogą ubiegać się o finansowanie przedsięwzięć z zakresu takich działań, jak: „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, „Odnowa i rozwój wsi” i innych projektów zwanych „małymi projektami”.

² *Leader: Budowanie...*

³ Tamże.

⁴ PROW 2007-2013.

Tak więc formuła zastosowana w podejściu Leader realizowana przez LGD w LSR prowadzi z założenia do zmian strukturalnych, organizacyjnych, ekonomicznych i społecznych, przyczyniając się w praktyce do nowej wizji rozwoju obszarów wiejskich.

7. Podsumowanie

Wspólna Polityka Rolna jest próbą rozwiązania dla Wspólnoty wielu problemów, takich jak: niższy od przeciętnego dochód rolników, wyludnienie terenów wiejskich, starzenie się ludności, wysokie koszty produkcji, duża zależność od pierwszego sektora, niewykorzystany kapitał ludzki, poziom bezrobocia, wykluczenie społeczne, słaba dywersyfikacja rynku pracy, gorszy dostęp do podstawowych usług itp. Próbuje ona pogodzić interes wielu stron, działając w kierunku zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Na ile efektywne są tego rodzaju dychotomiczne rozwiązania i czy spełniają oczekiwania oraz potrzeby danego środowiska (np. producentów i konsumentów), zazwyczaj okazuje się w dalszej perspektywie czasowej. Kontrapunktem do tych rozważań jest sprawdzona, ewoluująca od 1991 r., a realizowana w UE inicjatywa Leader, z której mogą korzystać również w Polsce mieszkańcy wsi w ramach osi 4 i pośrednio osi 3 w PROW 2007-2013. Przyjęta polityka rozwoju obszarów wiejskich obejmuje w najbliższych latach trzy cele: poprawę konkurencyjności gospodarstw rolnych przez ich restrukturyzację, poprawę stanu środowiska oraz krajobrazu przez racjonalną gospodarkę ziemią oraz poprawę warunków życia ludności wiejskiej (w tym promocję dywersyfikacji działalności gospodarczej).

Jednak istnieje wiele przesłanek i czynników wymuszających dalsze zmiany we WPR na lata 2014-2020, wynikających m.in. z dostosowania jej zarówno do oczekiwań społecznych w samej Wspólnocie, jak i do uwarunkowań międzynarodowych. Powstaje wiele pytań: jakie będą rola, udział, przewaga konkurencyjna oraz szansa rozwoju rolnictwa w Polsce i w pozostałych krajach UE zarówno w krótkiej, jak i długiej perspektywie czasowej?

Literatura

- Inicjatywa Leader – pierwsze doświadczenia i szanse rozwoju*, FAPA, Warszawa 2006.
„Leader +” 2007, nr 1, FAPA, FAO, CDR, KriR.
Leader: Budowanie potencjału społecznego, FAPA, Warszawa 2008.
Leader szansą dla polskiej wsi, FAPA, Warszawa 2008.

DEVELOPMENT POLICY OF RURAL AREAS IN POLAND ON THE EXAMPLE OF THE LEADER INITIATIVE

Summary

The paper is an attempt to describe the role of public sector, especially local government and institutions and local organizations – LAGs, in creating and developing Polish traditional products. The author analyzes the meaning of Leader in Poland and shows that the initiative is an efficient method of involving local communities in the process of co-deciding of the direction and implementation of a concept for the development of their rural areas. Perhaps this initiative is an important way to the revitalization and transformation of the Polish village. The Leader+ initiative covers the period of 2000-2006 and includes only 15 Member States. However, the new Member States were given the option to implement Leader+ type measures for the remaining period of the programme since they joined the EU in May 2004. Six out of the ten new Member States have decided to implement these measures in their Objective 1 programmes (2004-2006): the Czech Republic, Estonia, Lithuania, Latvia, Hungary, and Poland. Local Action Groups (LAGs) are made up of public and private partners from the rural territory, and must include representatives from different socio-economic sectors. They receive financial assistance to implement local development strategies through awarding grants to local projects. They are selected by the managing authority of the Member State, which is either a national, regional or local, private or public body responsible for the management of the programme. It is very important that each development plan must be structured around one of themes: the use of know-how and new technologies to make the products and services of rural areas more competitive, improving the quality of life in rural areas and adding value to local products, in particular by facilitating access to markets for small production units via collective actions and making the best use of natural and cultural resources.